

DİJİTAL EĞİTİMDE FIRSAT EŞİT(SİZ)LİĞİ ÇALIŞTAYI'NDA SONUÇ BİLDİRGESİ

ÇALIŞMA GRIUPLARI TESPİT VE ÖNERİLERİ 27 KASIM 2021

27 Kasım 2021 tarihinde Ankara'da eğitimciler, akademisyenler, meslek örgütleri ve siyasi partilerin katılımıyla düzenlenen Dijital Eğitimde Fırsat Eşit(siz)liği Çalıştayı'nda çalışma gruplarında aşağıda yer alan başlıklar tartışılmış bu tartışmalar çerçevesinde çözüm önerileri ortaya konmuştur.

Çalıştayda, Eğitimde Fırsat Eşitliği kavramı yerine bireyin sahip olduğu yetenek veya yeteneklerini ilgi ve istekleri doğrultusunda gerçekleştirebilmesini kapsayan **“Eğitim Hakkı”** kavramının öne çıkarılması ve tüm eğitim politikalarının **“Eğitim Hakkı”** temelinde belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

TEMEL EĞİTİM

OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Katılımcılar okul öncesi eğitimin ülkelerin ekonomik gelişmelerine ve insani gelişmeye katkısının diğer tüm eğitim kademelerinden çok daha fazla olduğunu dile getirmişlerdir.

İrlanda, İngiltere, İzlanda da % 100 olan okul öncesi eğitimde okullaşma oranında AB Ortalaması %95 olduğu Ülkemizde ise bu oranın %55 civarında olduğu vurgulanmıştır.

Erken çocukluk döneminde MEB'in tüm belgelerinde %100 okullaşmayı hedeflediğini açıklamasına rağmen 2020 Sonu itibariyle okul öncesi eğitimde 5 yaş grubunda net okullaşma oranının %71,22, 4-5 yaş grubunda ise net okullaşma oranının %52,41 olduğu belirtilmiştir.

Çalıştay Çalışma Gruplarında okul öncesi eğitim alanında hem nitelik hem de nicelik olarak büyük sorunların olduğu dile getirilmiştir.

Bu kapsamda katılımcılar tarafından;

1. Okul öncesi eğitime erişimde hedef kitleye ulaşamaması,

2. Eğitime katılımında ve okula devamda bölgesel farkların olması,
3. Özellikle köylerde ve büyük şehirlerde okul öncesi erişimde sorunlar yaşanması,
4. Denetimlerin ve öğretmen rehberliğinin kısıtlı olması,
5. Mevcut eğitim müfredatının yetersiz olması,
6. Eğitim materyallerinin ve fiziksel koşulların ihtiyaca cevap vermemesi,
7. Sanat ve spor eğitiminde branş öğretmenlerinin görev almaması
8. Okul öncesi eğitim kurumlarının ihtiyaçları için yeterince bütçe ayrılmamasından dolayı bütçelerinin büyük bir kısmının veliler tarafından karşılanması,
9. Sınıf mevcutlarının yüksek olması,
10. Pandemi süresince okul öncesi dönemde erişimde sorunların daha da artması bu kademedeki uzaktan eğitimin yapılamıyor olmasının Okul öncesi dönemde kayıpların artmasına neden olması,
11. Eğitim kurumlarında yardımcı personel eksikliklerinin bulunması,
12. Öğretmen yetiştirmedeki nitelik sorunları yaşanması,
13. Okul öncesi eğitimin insani gelişimdeki öneminin aileler ve kurumlar tarafından yeterince anlaşılabilmesi gibi sorunlar dile getirildi.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Çocuklara yönelik politikalar çocuk hakları, uluslararası anlaşmalar ve taraf olunan tüm düzenlemeler çerçevesinde siyaset üstü biçimde değerlendirilmelidir.
2. Okul öncesi dönemde yaşanan erişim sorunlarının ortadan kaldırılması için Okul öncesi kurumları öğrencilerinin **en kolay erişebilecek yerde** açılması gerekmektedir.
3. Ülkemizin insani gelişiminin artırılması, insan kaynaklarının etkili ve verimli kullanılması için, ülke kalkınmasındaki yüksek önemi ve rolü sebebiyle **Okul öncesi eğitim 3- 6 yaş grubu için acilen zorunlu hale getirilmelidir.**

4. Okul öncesi dönemde **sınıf mevcutlarının azaltılmasına yönelik olarak** uluslararası standartlar çerçevesinde bina, derslik ve insan kaynağı planlaması yapılmalıdır.
5. Okul öncesi eğitim içerisinde dinsel öğeler yer almamalı, **eğitimin bilimsel, demokratik ve laik niteliklerinden asla ödün verilmemelidir.**
6. Okul öncesi dönemdeki çocukların bakımı ve eğitimi için, çağın gerekleri doğrultusunda **kamusal destekler artırılmalı, amacına yönelik etkin ve verimli kullanılması sağlanmalıdır.**
7. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğun yüksek yararını gözeterek bir yaklaşımla **eğitim binaları ve ortamları mimari, fiziksel ve eğitsel standarda kavuşturulmalıdır.**
8. Okul öncesi dönemde **bilim, teknoloji, sanat ve spora yönelik dersler branş öğretmenleri tarafından verilmelidir.**
9. Okul öncesi dönemde pandemi nedeniyle ortaya çıkan eğitsel kayıpların giderilmesi için dijital teknolojilerin ve kaynakların etkili bir biçimde kullanılacağı yaz kampları, ana-baba ve çocukların birlikte katılabilecekleri hafta sonu eğitimleri organize edilmelidir.
10. Okul öncesi eğitim kurumları aile eğitimleri için bir eğitim merkezi olarak değerlendirilmeli, ebeveyn eğitiminde okul öncesi döneme ağırlık verilmelidir.

İLKOKUL-ORTAOKUL

Çalıştay çalışma komisyonu üyeleri tüm uluslararası belgelerde ve anayasamızda temel haklar arasında sayılan ve zorunlu tutulan temel eğitim alanında ülkemizde sorunların devam ettiğini dile getirmişlerdir.

Zorunlu eğitimde 6-19 yaş aralığındaki bireylerin okullaşma oranının Türkiye’de %69, OECD ortalamasının ise %84 olduğu belirtilmiştir.

Katılımcılar temel eğitimde ülkemizde kız ve erkek öğrenciler arasında okullaşma ve okula devamda eşitsizlikler bulunduğunu belirtmişlerdir.

UNESCO Raporlarında Pandemi sürecinde Türkiye’nin okulların en uzun kapalı tutulduğu 4. ülke olduğu belirtilmiş, bu durumun temel eğitimde okullaşma oranına da olumsuz yansdığı gündeme taşınmıştır.

Komisyon üyeleri ülkemizdeki yasa yapma ve yasa çıkarma teamüllerine uyulmadan Milli Eğitim Bakanının ve Bakanlık bürokratlarının bilgisi olmadan gündeme getirilen ve ülkedeki tüm eğitim sistemini kökten değiştiren 4+4+4 sisteminin uygulamada ve eğitime erişimde sorunları artırdığını belirtmişlerdir.

Bu kapsamda katılımcılar tarafından;

1. Temel eğitimde okul, bina, fiziksel ve teknolojik donanım eksikliğinin hala yoğun biçimde devam ettiği,
2. Taşınmalı eğitimin öğrencilerin doğal öğrenme ortamlarından uzak kalmasına neden olduğu, köylerde bulunan ilkokulların büyük çoğunluğunun kapalı durumda olduğu, özellikle kız çocuklarının bu nedenle eğitimden yoksun kaldıkları,
3. Erken yaşta evlendirilen ve okula gönderilmeyen kız çocukları sorununun eğitimde cinsiyet eşitsizliğine ve sosyal problemlere neden olduğunu,
4. Ders kitaplarında ve materyallerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini destekleyen görseller ve içerikler bulunduğu
5. Temel eğitimde müfredatın güncel ve çağın ihtiyaçlarına göre belirlenmediği, yaşam becerilerine ve uygulamaya dayalı olmayan bir eğitim içeriğinin devam ettiğini
6. Teknoloji, sanat, spor ders saatlerinin ve proje etkinliklere ayrılan saatlerin yetersizliğinin çocukların fiziksel, duygusal ve sosyal gelişmelerini olumsuz etkilediği, yaratıcılıklarının gelişmesine engel olduğu,
7. Okulların teknolojik ihtiyaçları için Kamu tarafından yeterince kaynak aktarılmadığı, ailelerin de ekonomik yetersizlikleri nedeniyle bu kaynaklara ulaşamadıkları bunun sonucu olarak çocukların pandemi döneminde eğitim haklarından yoksun kaldıkları, eğitimde dijitalleşmenin artması ile bu yoksunluğun katlanarak artacağı bunun da eğitim eşitsizliklerini derinleştireceği,
8. Lise geçiş sınavlarından dolayı ezberci bir yaklaşımın eğitim sistemine hakim olduğu, bu sistemin bireylerin yaratıcılıklarının gelişmesine engel olduğu,
9. Ülkemizde yerleşimleri kalıcı hale gelen mülteci çocuklarının eğitime erişimde büyük sorunlar yaşadıkları,
10. Yabancı dil eğitiminde ülkemizde sorunların devam ettiği uluslararası karşılaştırmalarda dil eğitiminde çocuklarımızın yetersiz kaldığı dile getirildi.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Öğrencilerin bir üst kademeye geçişinde uygulanan akademik geçiş sınavları kaldırılmalı, akademik başarının yanı sıra, öğrenci projeleri, öğrenciler tarafından ortaya konan ürünler, ve öğrenci etkinliklerinin Genel Lise ve Mesleki liseye geçişte ölçüt olacağı bir sistem tasarlanmalıdır.
2. Ders kitaplarında yer alan toplumsal cinsiyet eşitsizliğini vurgulayan görsel ve anlatımlara yer verilmemelidir.
3. Özellikle okul öncesi ve ilkokul döneminde taşınmalı eğitime kaldırılmalı ve köylerde bulunan açık tutulmalıdır.
4. Temel eğitim müfredatı çağın ihtiyaçlarına göre yeniden belirlenmeli, yaşam becerilerine ve uygulamaya dayalı eğitim müfredatı hazırlanarak yürürlüğe konulmalıdır.
5. Öğrencinin öğrenme hızına, ilgisine ve ihtiyacına uygun biçimde öğrenmenin kişiselleştirmesine imkân sağlayan dijitalleşmenin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamada bir başlangıç noktası olabileceği düşüncesinden hareketle, EBA ve diğer eğitim portallarının, uygulamaların geliştirilmesi ve öğrencilerin kullanımına sunulması gerekmektedir.
6. Tüm öğrencilere devlet tarafından ücretsiz internet imkanı sağlanması ve eğitim amaçlı kullanılacak bilişim teknolojilerine ulaşmaları için devlet desteği verilmesine yönelik politikalar geliştirilmelidir.
7. Üstün zekalı ve hızlı öğrenen öğrencilere eğitim kademelerinin her birinde en az 1 yıl olmak üzere üst sınıflara geçme imkânı verilmelidir.
8. Yabancı dil eğitimini geliştirmek için gerekli altyapı oluşturulmalı, öğretmen eğitimini, ders saatlerini yeniden belirlemeyi, dersin içeriğini düzenlemeyi, basılı ve dijital kaynakların, ekipmanların (VR Gözlük, Uygulamalar, Artırılmış Gerçeklik, Yapay Zeka) nasıl kullanılacağını belirlemeyi içeren planlamalar yapılmalıdır.

9. Mülteci ve göçmen ailelere ve çocuklarına da eşit imkanlar sağlanmalı, ailelerine uyum seminerleri verilmelidir. Türk vatandaşı olan öğrencilerin eğitim hakkının aynısı mülteci ve göçmen çocuklarına da sağlanmalıdır

ORTA ÖĞRETİM

Çalıştayımızda gündeme gelen en önemli başlıklardan biri de Genel ve Mesleki Teknik Ortaöğretimin sorunları olmuştur.

Genel ve Mesleki Teknik Ortaöğretime erişim ve göstergeleri olan okullaşma, okula devam ve okulu tamamlama konularında ülkemizin hala AB ülkeleri ve OECD Ortalamalarının oldukça gerisinde olduğu tespiti yapılmıştır.

Bu kapsamda Çalıştay katılımcıları

1. Ortaöğretimde temel problemin, ortaöğretime erişim, ortaöğretimin tamamlanmaması ve okuldan erken ayrılmanın olduğunu,
2. Orta öğretim düzeyinde kız ve erkek öğrenciler arasındaki okullaşma oranındaki farkın hala çok belirgin olduğunu ,
3. Orta öğretimde okullaşma konusunda iller arasında farkların devam ettiğini,
4. Genel ortaöğretimde birçok ilde sınıf mevcutlarının ortalamaların çok üzerinde olduğunu, kalabalık sınıfların eğitim kalitesini olumsuz etkilediğini
5. Çağ nüfusundaki öğrencilerin açık öğretim kurumlarında devam ediyor olmasının zorunlu eğitim uygulamasının başarıya ulaşmasına engel oluşturduğu,
6. Genel ve Mesleki Teknik Ortaöğretim kurumlarında devamsızlık ortalamasının yıllar bazında farklılık gösterse de ortalama %25-%30 aralığında olduğunu,
7. Göçmen ve mültecilerin eğitime erişimlerinde ortaöğretim seviyesinde de çok büyük sorunlar bulunduğunu, MEB verilerine göre 9-12. Sınıflarda (yani 14-17 yaş grubu) ise %26,77 okullaşma oranına ancak ulaşıldığını,

8. Okul türleri arasında akademik başarı ve akademik beceriler açısından büyük farklar bulunduğunu bunun uluslararası değerlendirme sınavlarına da (PISA , TIMSS vb.)yansıdığını,
9. Bazı branşlarda öğretmen eksikliklerinin olması ve özellikle son dönemde pandeminin de etkisiyle öğrencilerin büyük çoğunluğunda öğrenme eksiklikleri bulunduğunu ve bunun için hiçbir önlem alınmadığını,
- 10.Son yıllarda eğitimde uygulanan neo liberal politikalardan kaynaklı olarak özelleştirmelerin önünün açıldığı, eğitime yeterince kamu kaynağı aktarılmadığını,
- 11.Genel ortaöğretimde verilen ezberci eğitimin öğrencilerin gelecek vizyonu oluşturmalarına ve çağın ihtiyaç duyduğu becerilere ulaşmalarına yeterince katkı sunmadığını, ortaöğretimde öğrencilerin ilgi, yetenek, becerileri temelinde eğitim almasının önünde en büyük sorun kaynağının eğitim programları olduğunu,
- 12.Yabancı dil öğretiminin ilkokulda başlamasına rağmen Ortaöğretim sonunda öğrencilerimizin büyük bir çoğunluğunun dil yeterliği düzeyinin Avrupa Dil Yeterlik Çerçevesi kapsamında oldukça geride olduğunu, bunun için ödüllendirme yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği (3-6-9 aylık dönemler için eğitimlere, yurtdışı yaz kamplarına)
- 13.Eğitim sisteminden kaynaklı olarak genel lise ve mesleki teknik liselerin eğitim öğretim amacından çıkıp üniversiteye öğrenci hazırlayan kurumlar haline dönüşmesi olduğunu
- 14.Göçmen ve mültecilerin eğitime erişimlerinde ortaöğretim seviyesinde de çok büyük sorunlar bulunduğunu, MEB verilerine göre 9-12. Sınıflarda (yani 14-17 yaş grubu) ise %26,77 okullaşma oranına ancak ulaşıldığını,
- 15.Okul türleri arasında akademik başarı ve akademik beceriler açısından büyük farklar bulunduğunu bunun uluslararası değerlendirme sınavlarına da (PISA , TIMSS vb.)yansıdığını,

16. Dijitalleşme çağında Ortaöğretim kademesinde kaliteli dijital içeriklere erişme, Sanal ve Artırılmış Gerçeklik, Yapay Zeka gibi geleceği kuracak teknolojilerin ortaöğretim kurumlarımızın gündemine dahi gelemediğini belirtmişlerdir

ÖNERİLER

1. Ortaöğretimde öğrencilerin ilgi, yetenek ve mizaçlarına uygun esnek modüler bir program oluşturulmalı, okul türleri (meslek liseleri, genel liseler, çok programlı liseler vb.) arasındaki geçiş, başarı ve beceri temelinde mümkün kılınmalıdır.
2. Ortaöğretimde bölgeler-iller ve kız-erkek arasındaki okullaşma farkının giderilmesi için özendirici ve destekleyici tedbirler acilen alınmalıdır.
3. Okula devamın sürekli kılınması ve okul terk oranlarının azaltılması için sorun alanlarına yönelik (ekonomik sorunlar, aile içi sorunlar vb.) ekonomik, psikolojik vb. destek programları oluşturulmalıdır.
4. Çağ nüfusun açık öğretim kurumlarına devam etmesine çok özel şartlarda (Sürekli Hastalık vb.) izin verilmeli bunun dışında eğitime örgün eğitim kurumlarında devam etmesi sağlanmalıdır.
5. Bazı okullardaki öğretmen ihtiyacının bir an önce giderilerek öğrencilerin Üniversite geçiş sınavında akranlarıyla eşit kazanımlarla katılması sağlanmalıdır.
6. Eğitime ayrılan kamusal kaynakların ihtiyaçlar göz önünde bulundurularak var olan sorunların çözümünü sağlamak için artırılması sağlanmalıdır.
7. Üniversite giriş sınavlarının pandeminin neden olduğu öğrenme eksikliklerini dikkate alacak biçimde düzenlenmeli ve uygulanması sağlanmalıdır.
8. Yabancı dil öğretiminde tüm öğrencilerin kendi yaş grubuna ait Avrupa Dil Yeterlikler Çerçevesi standartlarına ulaşmalarını sağlamak için, dil öğretimi programları, içerikleri ve yöntemleri konusunda radikal değişiklikler yapılması gerekmektedir.

9. Öğrencilerin yabancı dil becerilerini uluslararası sınavlarla ölçülmesi ve başarı gösterenlerin ödüllendirilerek 3-6-9 aylık dönemler için eğitimlere, yurtdışı yaz kamplarına gönderilmesi teşvik edilmelidir.
10. Genel lise ve mesleki teknik liselerin eğitim öğretim amacının, zorunlu eğitimin 12 yıl olduğu gerçeğinden hareketle tüm yurttaşların geleceğin dünyasında ihtiyaç duyacakları beceriler temelinde yeniden belirlenmesi gerekmektedir.

MESLEKİ-TEKNİK EĞİTİM

Mesleki ve teknik eğitime yönelik ülkemizdeki algının olumsuz olduğu, lise giriş sınavlarında başarı gösteremeyen öğrencilerin devam ettiği kurumlar olarak görülmesi sebebiyle öğrenci veli ve öğretmenlerde mesleki eğitime yönlendirmede mesafeli durma davranışı gözlenmektedir.

Mesleki-teknik eğitimin zorunlu eğitim kapsamında olan ortaöğretim seviyesinde olmasına rağmen eşitsizliğin en yoğun yaşandığı ve nitelik sorunlarının sürekli arttığı bir alanı olduğu Çalıştayımızda dile getirilmiştir.

Çalıştay katılımcıları mesleki eğitimi; eğitimin niteliği, çocuk hakları, çocuk işçiliği, zorunlu eğitim ve eğitim hakkı açısından tartışmış ve bu doğrultuda değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Katılımcılar bu kapsamda,

1. Türkiye’de mesleki eğitimdeki öğrencilerin bazı işletmelerce çocuk işçi olarak görülmesinin çocuk hakları açısından sorunlar oluşturduğu ve mesleki eğitimin eşitsizliğin artmasına neden olduğu,

2. Mesleki eğitimde teknolojik ve bilimsel gelişmeler nedeniyle alan ve dalların çok hızlı değiştiği, mesleklerin birbirleriyle girift hale geldiği, yeni meslek alanları ortaya çıktığı bazı alanların ortadan kalktığı, bu durumun yapılan eğitim yatırımlarının da çok hızlı işlevsiz hale gelmesine neden olduğu,
3. Mesleki eğitimde görev alacak öğretmenleri yetiştiren kurumların kapatılması nedeniyle mesleki teknik eğitimde öğretmen eksikliği sorunu yaşanabileceği,
4. Mesleki Eğitim kurumlarında yönetici olma ölçütlerinin gözden geçirilmesi gerektiğini,
5. Kurum müdürü olarak çalışanlarda mesleki eğitim yöneticiliğinin geliştirilmesi için destekleyici eğitimlere ihtiyaç olduğu
6. Mesleki teknik eğitimde öğrenim gören öğrencilerin daha önce var olan üniversiteye geçişte ek puan-sınavsız geçiş gibi destek araçlarının ortadan kaldırıldığını,
7. Mesleki ve teknik eğitime ilişkin uygulamaların ve ürünlerin sergilendiği fuar, sergi vb. uygulamaların METEF benzeri uygulamaların il bazında ve ulusal bazda yapılmasının gerektiği dile getirildi.
8. Dijital öğrenme sürecinin sertifikasyonu konusunda çalışmaların bulunmadığını belirtmişlerdir.

ÖNERİLER

1. Türkiye’de mesleki eğitimdeki eşitsizliklere karşı durulmalı, öğrencilerin çocuk işçi olarak görülmemesi için düzenlemeler gözden geçirilmelidir.
2. Meslek liselerinde sadece mesleki ve teknik bilgi verilmemeli, köy enstitüsü deneyimlerinden yararlanarak öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimleri için kültür dersleri ve sanat, spor vb alanlarda da eğitimler verilerek gelişimleri sağlanmalıdır.

3. Ortaöğretim kademesindeki mesleki ve teknik eğitimin üniversite düzeyiyle bağlantısı özendirici tedbirlerle (sınavsız yerleşme, ek puan vb.) yeniden kurulmalıdır.
4. Mesleki ve teknik eğitime ilişkin uygulamaların ve ürünlerin sergilendiği fuar, sergi vb. uygulamalar il bazında ve ulusal bazda sürekli hale getirilmeli, geliştirilen ürünlerin ve yenileştirme çalışmalarının ekonomiye kazandırılması için ulusal ve uluslararası tanıtımı yapılmalıdır.
5. Meslek lisesi öğrenci ve mezunlarının kendi işlerini kurmalarını özendirecek tedbirler alınmalı, hem kamu hem özel kurumların (KOSGEB, Bankalar, Ulusal ve Uluslararası Şirketler, Melek Yatırımcılar vb.) iş kurmayı destekleyici önlemler alması sağlanmalı, işletmelerde çalışacakların ise devlet güvencesi içerisinde çalışmalarını sağlayan istihdam politikaları izlenmelidir.
6. Mesleki eğitimdeki alan ve dallar dijital öğrenmeyi de dikkate alarak sürekli güncellenmeli, dijital öğrenme eğitim programlarının bir parçası haline getirilmeli, dijital sertifikaları denetleyen ve bu sertifikaların eğitimdeki değerlendirme sürecinin bir parçası olarak kabulüne yönelik Mesleki Yeterlik Kurumunun sorumlu kılınması için idari ve yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
7. Mesleki ve teknik eğitimde öğrencilerin beceri alanlarını da dikkate alarak bunun için birbiriyle ilişkili alan ve dallar tespit edilmeli, dallar ve alanlar arasında geçişe imkan veren düzenlemeler yapılmalıdır.
8. Öğrencilerin Mesleki ve teknik eğitimde birden fazla alan ve dalda eğitim almasına imkan veren idari düzenlemeler yapılmalıdır. (Üniversitelerdeki çift dal, yan dal eğitimleri gibi)
9. Görevde olan kurum yöneticileri için Mesleki Eğitim Kurum Yöneticiliğine ilişkin destekleyici eğitimler planlanmalı ve uygulanmalıdır.

ÖZEL EĞİTİM

Özel gereksinimli çocukların eğitimine yönelik ortam ve şartların iyileştirilmesi, teknolojik imkanlarının geliştirilmesi, eşitsizliğin ortadan kaldırılması açısından büyük önem taşımaktadır

Özel eğitim kapsamında olan diğer tüm gruplar gibi üstün zeka ve üstün yetenekli çocukların eğitiminde de sorunlar yaşandığı Çalıştay çalışma grubunda tartışılmıştır.

Üstün zekalı ve yetenekli çocuklar için **Nasıl olsa üstün zekalı-yetenekli, desteklemeye gerek yok anlayışı, kaynaştırma ilkesi ile birlikte kullanılarak normal gelişim gösteren öğrenci grupları ile bir arada eğitim almaları öne çıkan yaklaşım durumundadır.** Bu durum onların da ihtiyaç duydukları eğitimi almaları önünde en büyük engel oluşturmaktadır.

Bu kapsamda katılımcılar,

1. Öğrencilerin eğitsel açıdan değerlendirmeleri konusunda sorunlar olduğu bir çok ülkede öğrenci yeterliklerinin ve özelliklerinin yapılan taramalarla erken yaşta tespit edildiğini hatta bazı durumlarda anne karnında tespit edilebildiğini,
2. Ülkemizde öğrencilerde belirtiler gözlemlendiğinde, ortaya çıktığında eğitsel değerlendirme yapılmasının sorun oluşturduğunu,
3. Özel eğitim öğretmeni ihtiyacının devam ettiğini, birçok okulda emekli öğretmenler ya da ücretli öğretmenler yoluyla ihtiyacın giderilmeye çalışıldığını,
4. Özel eğitim kurumlarında öğrencilerde kronik sağlık sorunlarının da yaşanıyor olmasından dolayı sağlık personeli ihtiyacının bulunduğunu,
5. Okulların ve özel özel eğitim kurum binalarının bir çoğunun fiziksel yapı ve donanım açısından eksiklikleri bulunduğunu,
6. Üstün zekalıların eğitiminde görev almak üzere öğretmen yetiştirilmediğini, yüksek lisans ve doktora programlarının sınırlı olduğunu,
7. Özel gereksinimli öğrencilere yönelik spor ve sanat eğitimi alanında eğitim verecek uzmanların bulunmadığını belirtmişlerdir.

TÜZYEKSAY
Türkiye Üstün Zekalı ve Yetenekli Çocukları (TÜZYEKSAY)

ÖNERİLER

1. Özel eğitim öğretmeni ihtiyacının karşılanması ve yürütülen eğitim hizmetinin kalitesinin artırılması için özel eğitim konusunda eğitim veren fakülteler tarafından sınıf öğretmenliği mezunu adaylara en az 2 yıllık programlar uygulanmalı ve bu ihtiyaç acilen karşılanmalıdır.
2. Öğrencilerin zihinsel, eğitsel ve bilişsel açıdan değerlendirmeleri mümkün olan en erken yaşta yapılmalı, böylece özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitimine **en erken yaşta** başlanmalıdır.
3. Özel eğitim yüksek lisans programında resim, müzik, beden eğitimi lisans programı çıkışlı olan öğrenciler programa kabul edilip eğitim verilmelidir. Böylece özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların Sanat ve Spor eğitimi uzman ihtiyacı karşılanmalıdır.
4. Özel eğitim kapsamında olan öğrencilerin eğitimlerinde yararlandıkları ve hayatlarını sürdürmelerini sağlayan teknik araç gereç, ekipman ve materyaller sürekli gözden geçirilmeli ve yenilenmelidir.
5. Özel Eğitim kapsamında değerlendirilen ve ülkelerin her alanda gelişmesinde kilit rol oynayan üstün zekalı ve üstün yetenekli çocukların eğitimi için kamusal kaynaklar harekete geçirilmeli, bu gruptaki öğrencilerin eğitimine yönelik yasal ve idari düzenlemeler çocukların en üst potansiyellerine ulaşmalarına imkân sağlayacak şekilde bir an önce hayata geçirilmelidir.
6. Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitim alanında görev yapan öğretmenler yüksek lisans ve doktora programlarına dâhil edilip uzmanlaşmaları sağlanmalıdır.
7. Her özel eğitim okulunda özel eğitim öğrencilerinin ihtiyaçları konusunda eğitim almış sağlık personeli istihdamı sağlanmalıdır. Bu yapılan kadar okullar ve sınıfların bölgedeki aile hekimlerinin sorumluluğunda sağlık hizmeti alması sağlanmalıdır.

ÖĞRETMEN SEÇME YETİŞTİRME İSTİHDAMI

Eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmenlerin seçilmesi, yetiştirilmesi ve istihdamı konusu Çalıştayımızda tartışılan ana konu başlıklarından biri olmuştur.

Ülkemiz eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve istihdam politikalarındaki plansızlık ve uzun yıllardır yürürlükte olan yanlış öğretmen yetiştirme politikaları sonucunda 2023 yılında yaklaşık 1 Milyon atama bekleyen öğretmen adayı olacaktır.

Öğretmen yetiştirme ve istihdamı konusunda katılımcılar:

1. Öğretmen yetiştiren kurumların buldukları coğrafi konum, sayı, kontenjan ve işleyişlerinde sorunlar bulunduğunu
2. Formasyon programları ile öğretmen yetiştirme uygulamasının öğretmen yetiştirme politikasında var olan sorunları daha da artırdığını,
3. Öğretmenlerin kamudaki istihdam türlerindeki farklılıkların (sözleşmeli öğretmenlik ve ücretli öğretmenlik uygulamasının) adaletsizlik kaynağı haline geldiğini,
4. Öğretmenlere kariyerlerinde ilerleme imkânı sağlayacak yasal düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen bu düzenlemelerin mahkeme kararları ile fiilen uygulanamaz hale geldiğini,
5. Öğretmenlik Meslek Kanunu, 3600 Ek Gösterge gibi özlük haklarına ve zorunlu hizmet uygulamasına ilişkin uzun yıllardır çözüm bekleyen sorunlar bulunduğunu,
6. Bakanlık merkez ve taşra teşkilatında eğitim yönetimi, planlaması, ekonomisi vb. konularda çalışacak politika uzmanı yetersizlikleri bulunduğunu,
7. Ülkemizde eğitim kamuoyunda, öğretmenlerin öğretmenlik mesleği boyunca kendisini geliştirmediği, eğitim süreçleriyle ilgili ulusal ve uluslararası yenilik ve

- gelişmeleri takip etmediği, çocuklara yeni becerilerin kazandırılmasında çok geride kaldığı, teknolojiyi etkili ve verimli bir biçimde kullanmadığı şeklinde bir algı bulunduğunu,
8. Eğitimde yönetsel sorunlardan ve ekonomik olanaksızlıklardan dolayı yaşanan bir çok sorunun sadece öğretmenlerin sorumluluğuyla açıklanmasının kabul edilemez olduğu,
  9. Mülakat uygulamasının öğretmen ve yönetici istihdamında belirleyici hale gelmesinin ve işe almada liyakat ilkesinden uzaklaşmanın, eğitim politikalarının geliştirilmesinde ve uygulanmasında hatalar yapılmasına bunun sonucunda eğitim öğretim ortamının daha da bozulmasına neden olduğunu ve öğretmenlik mesleğinin imajını ve onurunu kamuoyu nezdinde yaraladığını,
  10. Özel eğitim öğretmenlerinin eğitiminde kısa süreli hizmetiçi eğitimlerle ihtiyacın karşılanmaya çalışılmasının yeni sorunlara neden olduğunu
  11. Aday öğretmenlerin en dezavantajlı yerlere atanmasının eğitimdeki bölgesel farkların artmasına neden olduğunu dile getirmişlerdir.

ÖNERİLER

1. Dijital dünyada tüm öğretmen adayları dijital teknolojileri kullanma ve içerik üretme bilgisine sahip olarak mesleğe başlamalı ve sürekli gelişimleri sağlanmalıdır.
2. Eğitimde istihdamın her aşamasında liyakat esas alınmalı, din dil, ırk, cinsiyet, mezhep ve bölgesel ayrımcılığa izin verilmemelidir.
3. Pedagojik formasyon ile öğretmen olma imkanı acilen kaldırılmalıdır.
4. Öğretmen yetiştiren kurumlara ilişkin tanımlamalar ve sorumluluklar gözden geçirilmeli, farklı şehirlerde öğretmen yetiştirme alanında uzmanlığı ve öğretmen iken uzmanlaşmayı önceleyen Öğretmen Üniversiteleri kurulmalıdır.

5. Yürürlükte olan sistemde öğretmen yetiştiren kurumlarda öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik uygulamaları ders saatleri gözden geçirilmeli uygulama ders saatleri mesleğe hazırlığı sağlayacak şekilde artırılmalıdır.
6. Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde üniversiteler ve dijital teknolojiler aktif hale getirilmeli öğretmen yetiştiren üniversitelere uzmanlıklarına göre (Teknoloji Eğitimi İçin, Fen Bilimleri Eğitimi İçin, Sosyal Bilimler Eğitimi İçin, Mesleki Eğitim için uzman üniversiteler belirlenerek) hizmetiçi eğitim faaliyetleri için sorumluluk verilmelidir.
7. Kamuda öğretmen istihdamında ücretli ve sözleşmeli öğretmen tanımlamalarına ve uygulamalarına son verilmeli tüm öğretmenler kadrolu kamu personeli olarak istihdam edilmelidir.
8. Üstün zekalı ve yetenekli öğrencilerle çalışacak öğretmenler için belirli üniversitelerde yüksek lisans düzeyinde Üstün Zekalı-Yetenekliler Eğitimi programları açılmalıdır.
9. Köy enstitüleri restore edilmeli, kültürel miras olarak görülmeli ve sahip çıkılmalıdır.
10. "Eğitim politikaları disiplini" alanında üniversitelerde yüksek lisans programlarında "Eğitim Politikaları" uzmanları yetiştirilmelidir.